

The background of the cover is filled with light pencil sketches of various people in a public setting. In the foreground, a woman with her hair in a bun is seen from behind, looking towards the right. To her left, a man wearing a hat is also seen from behind. In the middle ground, another woman is seated on a chair, facing right. The sketches are rendered with fine lines and shading, creating a sense of movement and a candid moment in time.

**UN
DIA
SENGER
DE
BLAT**

ANNA CABEZA

Editorial Bambú
és un segell d'Editorial Casals, S.A.

© 2010, Anna Cabeza Gutés
© 2010, Editorial Casals, S.A.
Tel.: 902 107 007
www.editorialbambu.com
www.bambulector.com

Disseny de la col·lecció: Miquel Puig
Il·lustracions de la coberta: Ramon Noè

Primera edició: setembre de 2010
ISBN: 978-84-8343-117-7
Dipòsit legal: M-34.298-2010
Printed in Spain
Imprès a Edigrafos, S. A., Getafe (Madrid)

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transmissió d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra, adreceu-vos a CEDRO (www.cedro.org).

Un dia de juliol del 2008

Com aquell que intenta trobar en el rostre d'una persona a qui fa molt de temps que no veu alguns senyals d'un passat que van viure plegats... Així em sento en aquest moment, seixanta anys després de no haver posat els peus en aquest poble. Busco detalls que em permetin reconstruir el paisatge d'aquells dies, olors que em duguin a la meva joventut, algun soroll que deslligui el sac dels records i els escampi sense por, ara que els anys que han passat i els pocs que encara em queden per viure em fan més agosarat que mai.

No diré el nom del poble. El que va passar aquí hauria pogut succeir en qualsevol altre indret perquè aquells eren temps de foscor, de silenci, de mirades que s'ocultaven, d'empassar-se el dolor coll avall i de serrar les dents per evitar parlar més del compte. Al poble pel qual camino ara li canviaré el nom. L'anomenaré Rocalba. No hi

busqueu significats més enllà de l'expressió «roca blanca», una imatge que em resulta suggeridora. Aquí no n'hi ha cap, de roca blanca. Les pistes per descobrir el nom del poble –si n'hi ha– caldrà buscar-les en altres detalls. Però no importa si és aquí o allí. No és l'on ni el quan, sinó el què i el com els que compten.

Rocalba... Hi ha tres rius que el travessen, que s'hi ajunten i que a partir d'aquí s'escolen com un de sol. Baixen dels Pirineus i juguen a esquivar-se fins que la vall que els acull fa que l'encontre sigui inevitable. Sempre he pensat que aquest encreuament d'aigües que omple el poble de ponts i de passeres li ha conferit un caràcter especial. «Tot flueix, tot passa», em dic. Aleshores encara no ho havia après i em semblava que les vivències doloroses durarien per sempre. Ara que sóc un vell que s'acosta a la vuitantena veig que el dolor ha passat a través meu i que el meu cos ha resistit, que la meva ànima s'ha fet forta i, de tant en tant, un pensament m'arrenca un mig somriure: «Si pogués tornar als disset anys sabent el que sé ara...».

Un banc de núvols em distreu. Aquí, entre muntanyes, es rebreguen amb força i alço la mirada buscant un angle que em permeti contemplar millor la seva massa esponjosa. La torre del campanar, un teix immens, la filera de muntanyes, una nuvolada que espolsa les cotes... Si no fos perquè em fa vergonya que em reconeguim, trauria la llibreta del sarró i faria quatre gargots. Encara sento l'emoció de batre'm amb el paisatge, l'avidesa per abocar l'ànima sobre una làmina. Un traç seguit, un gest, una taca.

Però a Rocalba ningú no em pot reconèixer perquè d'aquell jove de disset anys en queda ben poca cosa. Algunes idees irrealitzables, la timidesa, l'enamorament pels petits retalls de vida, les ganes de moure el llapis sobre el paper. També hauria d'admetre que conservo la mirada neta i que no em fa vergonya dir-ho en veu alta. Mira que n'és de difícil arribar gairebé als vuitanta amb poques ombres als fons dels ulls... Crec que no he hagut de fer mal a ningú per continuar vivint, no he hagut de trepitjar els meus congèneres. Però també és cert que d'aquelles aspiracions juvenils d'arribar a ser alguna cosa n'he hagut de fer estelles. Les he anat llençant pel camí. El noi que dibuixava tan bé, que rebia elogis dels professors de l'Escola Massana, que despuntava com un nou valor, va descobrir, a mesura que s'anava fent gran, que la seva manera de ser, tan poc bel·ligerant, li anava segant l'herba sota els peus. Sort que pel camí de la vida he après a posar una mica d'humor a gairebé tot. Ha estat una autèntica taula de salvació. Potser és per això que m'agrada dir, a qui em vulgui escoltar, aquella màxima que vaig sentir un dia i que diu: «Algun dia, els mansos faran la revolució.» I és que ho crec.

Petits detalls de Rocalba em xuclen cap al passat. La font de la plaça de la Mel continua plantada al bell mig, tan valenta ella. És la sort dels elements petits, que triguen a marxar perquè els amos del totxo estan més per la tasca d'enderrocar edificis antics que per bastir-ne de nous. Una font tan humil ni se la miren. Un fris d'una casa antiga. Encara hi és. Els safareigs modernistes del carrer del Molí.

Ja no hi són. Han estat substituïts per un bloc de pisos on viu gent que ni s'arriba a imaginar que allí s'hi va esbandir roba bruta i més d'un rumor.

Em deixo dur per les passes del noi de disset anys. Ja sé on em portaran, però no m'hi resisteixo. Carrer de la Ventaiola, plaça del Blat, la passera sobre el riu, una giragonsa, una vorera estretíssima... El segueixo obedientment. I no m'equivoco pas, perquè els meus records em planten davant d'una botiga recentment renovada, que desprèn una flaire deliciosa que es mou entre el sucre cremat, la canyella i la matafaluga.

Forn Pastisseria Espelt. El negoci encara pertany a la família. El forn d'abans ha esdevingut un establiment més gran, s'ha sofisticat, i una rècula de pastissos brillen a l'aparador, col·locats sobre vellut vermell, talment com si es tractés d'una joieria. Hi ha moviment de clients que entren i surten, i que cada cop que obren la porta alliberen una glopada d'aire ensucrat. Al paper d'embolicar dels paquets que surten de l'establiment s'hi veu el dibuix d'una gerreta de mel i una cullera de boix. El detall em sega momentàniament la respiració. És un jeroglífic que només ella i jo podem desxifrar, i el record de la seva mirada –tan neta també– ve a trobar-se amb els meus ulls, una mica negats per la sorpresa.

La Cèlia tenia setze anys aleshores. Ara deu estar a punt de fer-ne setanta-sis i em pregunto quins detalls buscaria en la seva cara per recuperar la d'aquella noia una mica estranya, decidida, serena, tendra, valenta. L'he dibuixada milers de vegades dins del meu cap, l'he dibuixada milers

de vegades sobre el paper i mai he sabut trobar-la del tot en les formes que sorgien. Cert és que la primera vegada que t'acostes a l'amor, la intensitat de l'experiència et desdrença de tal manera que ja no saps si tot allò t'està passant a tu o si és algú altre qui ocupa el teu lloc. De la Cèlia en conservo una imatge nítida –la darrera– i un gust de mel de romaní. La cullera de boix que s'endinsa en un tou daurat i que després ve cap als meus llavis. És un record que he anat revisant, desfent, esborrant, reconstruint i corregint, potser per repetir-me que sí, que una vegada vaig passar per aquesta vall i pel poble de... Rocalba.

La porta de la botiga s'obre de nou. L'home vell que sóc jo s'ha encallat a la vorera del davant. No sap –no sé– què espera. I, de sobte, se m'afluixen les cames i deixo de respirar quan veig que ella –la Cèlia, amb els seus setze anys– surt de la botiga i fa un gest inconfusible... Es toca els cabells amb les dues mans, com amassant-los. Aquell gest entenedridor d'enlairar la cabellera perquè torni a caure exactament on era. És la Cèlia! Però no pot ser! No pot ser!

«Ramon, respira!», em dic. Tot i trobar-me enmig d'una tempesta d'imatges desfermada en el meu cap comprovo que sí, que m'he fet cas a mi mateix, que respiro. Poso la raó a funcionar, aquesta raó que m'ha donat més disgustos que alegries: «Vejam, Ramon, la Cèlia és una dona gran, els anys també han passat per a ella. Ni pactant amb el diable tindria aquest aspecte.» Gairebé seria millor que criés: «Cèlia!», i si es gira, serà que encara existeixen els miracles i que algunes noies tenen setze anys per sempre.

No ho faig.

La noia es gira, però jo no l'he cridada. Es gira, em mira i no em veu. Ni em veurà, és clar. Jo, com molts vells, sóc invisible. S'impacienta davant de la botiga i mentre jo em plantejo si travesso el carrer, ella obre la porta i diu:

«Àvia, que farem tard!»

La meva Cèlia apareix aleshores de les profunditats de la botiga, de les profunditats del passat i comprenc que només he embogit per uns breus instants i que la vida ha deixat la seva empremta en tots dos, amb una justícia implacable.

Són elles dues les que travessen el carrer. S'agafen de bracet i caminen a poc a poc. Em mig amago a recer d'un portal, però veig que vénen cap a mi, que gairebé em passaran a frec. Mantinc una autèntica batalla en el meu interior per decidir si m'hi adreço; mig amago la cara i baixo la mirada. Tot jo sóc un dubte tremolós.

...i ja han passat. Olor de farina, de llet fresca, de xocolata, de matafaluga, de mel de romaní. L'olor dels seus cabells, el gust indescriptible de la primera vegada, una corda agredolça que t'escanya el cor. Les nostres mirades s'han creuat una mil·lèsima de segon i ella no m'ha reconegut. «La vida escriu gargots sobre les nostres cares. Ratlles que en diuen arrugues. Clivelles que et desdibuixen i que com més et guixen, més t'esborren», deia el mestre de dibuix. Jo no el podia entendre, amb els meus disset anys. Però ara sí.

Em quedo, expectant, mirant com la Cèlia s'allunya de mi, una vegada més. El passat és dolorós, ens frega la pell i ens deixa esgarrinxades en un indret de l'ànima on no arri-

ben els bàlsams. Quina crueltat! La vida no et deixa recular i refer el camí amb més saviesa, però la memòria s'obstina a tornar una i altra vegada, esgratinyant i burxant sense pietat.

Encara ara, a aquest vell incapaç d'oblidar se li desferma un onatge de tristesa i d'amargor. Tanta és la nostàlgia, que no serà pas la seva veu la que ho expliqui... De tot allò –faig com els vells, que es repeteixen– fa ja seixanta anys.

Ahir.

Juliol del 1948

Una dona amb una maleta i un mocador de fer farcells. El tren la va escopir sense ganer i el seu posat encongit i trist va fer que s'hi fixés. Caminava a poc a poc, mirant a terra i un nen petit s'arrecerava a les seves faldilles, esporuguit per l'agitació de la gent amunt i avall. La maleta era de cartró i tan plena que semblava predestinada a no resistir cap més viatge. La dona tampoc.

Assegut en un banc prop de l'andana, en Ramon esperava. Havia arribat des de Sabadell amb els Ferrocarrils de Catalunya i havia caminat des de l'estació de la plaça de Catalunya fins a la de França a poc a poc. La mare li havia explicat la ruta que havia de fer.

–Així t'estalvies el tramvia –li havia dit.

Els carrers s'eixamplaven davant seu. Acostumat a moure's en les estretors dels passadissos dels telers, Barcelona el mig marejava alhora que el captivava. El regust de la por

també feia que l'espai semblés més gran. Se sentia important. El camí li havia servit per observar, una activitat que practicava gairebé de manera instintiva. Observar i buscar els petits detalls que conformen el tot. Dalt d'un balcó havia vist una dona que estenia roba. Una camisa, una samarreta, uns mitjons. Va recordar allò que es va empescar la mare, aquell codi secret que van establir poc després de començada la guerra, quan a casa hi havia amagat el seu tiet Àngel. Si estenia de costat una samarreta, dos mitjons foscos i un davantal volia dir que el tiet estava fora de l'amagatall (potser mirant de rentar-se o esmorzant arran de la finestra, esgarrapant una mica de claror del sol). Volia dir que no podien entrar a casa amb estranys. En Ramon era petit aleshores i moltes de les coses que passaven no les acabava d'entendre, però percebia el perill i sabia tenir la boca ben tancada. A ell que el deixessin mirar i badoquejar, encantar-se en un horitzó rogenc, amb uns núvols tan llisos que semblava que els haguessin passat un corró pel damunt. Era un badocaire. Quan van ser a Tortosa, durant la guerra, més d'una vegada la mare l'havia hagut d'anar a buscar pels camps perquè s'havia escapat de l'escola i el trobava dins d'algun barracot, completament xop i meravellat davant l'espectacle de la pluja que queia.

L'estació era un formiguer trist, va pensar en Ramon. Gent que arriba i que passa angúnia, gent que se'n va i que també passa angúnia. Mig món es belluga on és l'altre i hi ha una eterna insatisfacció flotant en l'ambient. Es va fixar en un vell que semblava perdut. Arrossegava un mocador de fer farcells a punt de rebentar i s'aturava

davant de tots els rètols amb posat indecís. Buscava l'andana des de la qual sortia el seu tren. En Ramon anava a aixecar-se del banc per ajudar-lo quan va veure que una noia jove s'hi atansava. Va anar llegint en els seus gestos: la mirada avergonyida del vell, la mà de la noia que li tustava suaument l'esquena, unes paraules dites en veu baixa, un dit que assenyala un rètol i ressegueix unes lletres: G-E-R-O-N-A. El vell que no sabia llegir va començar a caminar més segur i la noia es va quedar una estona mirant-lo abans d'enfil·lar cap a la sortida de l'estació.

Esperar algú que no arriba comporta passar per fases diverses. Després d'haver passat per la preocupació, en Ramon ja estava arribant al moment del dubte: «Potser és que m'he equivocat de lloc i no era aquí on m'havia d'esperar?», es preguntava. Però no va arribar a la tercera fase, en què hom decideix abandonar el lloc on s'espera i començar a buscar, sense saber ben bé on, la persona amb qui s'havia citat. I no ho va fer perquè va veure avançar cap a ell un home que responia a les característiques esperades: uns quaranta anys ben portats, vestit marró fosc, ulleres negres de pasta, bigoti curt i espès, i una calba incipient rodejada per un garbuix de cabells asprament arrissats, a penes dominats pel fixador. Caminava de pressa, arrossegant una maleta de cartró i una llibreteta a les mans. Sota el bigoti no s'hi dibuixava cap somriure, només podia endevinar els llavis que es corbaven cap avall, i darrere del pont de les ulleres hi entreveia l'ombra d'unes celles corrugades. Era la persona que esperava: el senyor Josep Reguant, reconegut etnògraf del Museo de Industrias y Artes Populares.